

- Dabar pirmiausiai pasakykite prašau savo vardą, pavardę, gimimo metus ir kur gimęs.

Answer: - Tamošaitis Mečislovas. Dvidešimt antrais metais sausio mėnesį Kurtuvėnų, tu... Paliepių gimęs, o krikštytas Kurtuvėnuose. Paskui kelintais metais, ten tėvukas turėjo tris hektarus žemės, ir pardavė tą žemę, tai čia Gaudžių kaime nusipirko vienuolika hektarų žemės ir čia parėjom gyventi. Čia pradėjom gyventi. Aš dar piemenukas buvau tada jau. Trisdešimtais aštuntais metais, gerai nepasakysiu tų metų, kokie buvo, čia jau parėjom gyventi. Pradėjom čia statybą varyti, pliki krūmai buvo, ten nieko nebuvo. Turėjom skolos septynis tūkstančius. Ten gavom tris tūkstančius, o čia gavom septynis tūkstančius, skaitos, sumokėjom. Įlindom į tokią skolą didžiausią, čiut, čiut į varžytines neišėjom. Vargom, vargom, ir taip aš sunkiai gyvenau, kad batuos... pirštais eidavom, neturėjom ko pavalgyti. Viskas buvo taip atpigę, skaitos, tos viskos prekės, viskas, o į banką reikėjo tokiais metais keturis tūkstančius įnešti, tris įnešiau, o dar vieną tūkstantį prižadėjo įnešti. Niekas neužaugo. Tai gerai, kad tas jau Akanavičius dovanojo, palaukė. Tas galėjo priduoti tas žemes ir išvaryti mus. Tai labai dėkingas buvo tėvukas, kai jau... Kai jau į banką įlindo, tai tik procentus mokėjo. Kai užėjo sovietai, tai tada jau atsigavo. Jau pradėjo... Viskas buvo pigiau tas, ten kas... Iš banko išėjom... Vargo buvo, budinkus statėm. Iš budinkų tų vėl atėjom, tenai pliki dirvonai buvo. Negalėjau sakyti, po miškus vargom. Nagines apsiaudavom, sušalusios kojos būdavo, kad ??? nutraukdavo, ledai būdavo. Labai vargingai užgyvenau. Užgyvenom vargingai, tai ir vargom visą amžių. Sakom, dabar tai jau bus geriau gyventi. Paskui vokiečiai užėjo, vėl vargai (?)

pradėjo, čia į kariuomenę norėjo paimt, vėl. Bet aš pasislapsčiau truputį. Na, ir paliko, ir pradėjom taip. Sovietai kai užėjo, tai stojau į geležinkelį. Atėjo ten kaimynas, sako, "eik ten, gal nori darbo, geležinkelin priima". Nuvažiavau, patiko ten, priėmė, ir dirbau visą amžių. Vokiečių laikais pradėjau į komandiruotes važiuoti, tai atsitraukiau, nedirbau daugiau. Kai užėjo sovietai, vėl pradėjau dirbti geležinkely, ir visą amžių išdirbau. Kiek metų jau. Irgi taip pat: iš pradžių labai sunkiai buvo tas darbas, be to, sunkus. Dykai reikėjo eiti dirbti, maisto neturėjo iš po karo. Nieko neturėjom, nei maisto, tai baklaškės tokios, kur būdavo blėkinės, tai arbatos išsipildavau, duonos sausos ir pavalgydavau. Buvo tokie biednystė čia, skaitos, kol prasigyveno, ten dar jų buvo... Paskui pradėjo mokėti tas normas, prisipirkdavom, kiek gaudavom to atlyginimo. Darbas buvo, žinai, kad nepavydėtinas. Buvo, nebuvo dar, žinai, išeisi dirbti į tą geležinkelį, dar, žinai, kaip buvo tų visokių, kaip sakant, miškinių kokių ten būdavo. Užeis, sakydavo, kitą sykį norėjau..ėjau tų damskelių (??), "kur čia, sako, vaikščioji su šviesa, padėk". A, sako, nieko neužkabino, tegul eina. Sakau, "aš ne savavališkai einu, čia liepė". "Už tą, sakau, atlyginimą gaunu". Na, "tai eik, eik ir tylėk, daugiau nieko nešnekėk". Sako, "toliau

nebešnekėk", taip ir išėjo gyvenimas toksai.

- Na, o dabar prisiminkit, kokius žydus prisimenat prieš karą. Kokie žydai buvo? Kokius žydus pažinojot? Gal kokį atsitikimą prisimenat.

Answer: - Želmonas buvo mūsų gatvėje, Vilniaus gatvė kur yra, tai vis, atsimenu, targavojo. Būdavo parduotuvė nedidelė. Ten laikydavo tokį žibala, degtukus, muilą, ten saldinius. Nueidavau nusipirkti pas aną, skaitos, pas tą.. Želmonas buvo ??? . Nepamenu gerai, sakė, įlindęs į apkasą ar atsigulęs, ir tankas važiavęs ir sulaužęs jį, užmuš, skaitos. 5:25

- Tai čia jis buvo kare.

Answer: - Ne, ne čia buvo, namuose, Kuršėnuose. Negaliu pasakyti, ar jis kur apkasą turėjo kokį. Žinot, slėpėsi po... Karo laike visi žmonės slėpėsi, kai frontasėjo. Sako, senųjų už tų suvažinėjo ten, ar tankas, ar kas... Tik tiek nežinau. Daugiau aš kitus tai ir nepažinojau. Vaikas, skaitos, buvau, tėvukas, kai pasakydavo, kad eik nupirk žibalo, degtukų ar muilą kokį, tai nubėgdavau. Aš buvau ar aštuonių, ar dešimties metų, aš maža beatsimenu tokio. Nieko daugiau nepirkdavau, negaliu pasakyti. Jeigu eidavom dar ten...Paskui, kai didesnis buvau, ??? negaliu pasakyti, tai eidavau kokių baltinių nusipirkt, ten kepurę, batų. Tokis toks, o žinai, pavardžių... Gal ir priminiau, bet dabar nepamenu.

- Gal kokius papročius atsimenat žydų, kokius turėjo?

Answer: - Jie turėjo... Kad žinot, negaliu gerai pasakyti, kokius jie turėjo papročius. Jie tokie, geri žydelliai buvo, negaliu sakyti. Sutikęs tokį kaimyną, kai jis eidavo, tai vis užeidavo ir eidavo pirkti ką nors. Kitą sykį, kaip šiandien pamenu, kepurę ėjau pirkti. Jis užsiprašė penkių litų. Uždeda ant galvos kepurę, "na kiek?". Sakau, "duodu tris", ne, neduoda. Einu laukan, vėl iš lauko, "eik šen, duosiu pigiau, atiduodu už keturis". Vėl aš išeisiu laukan, kol dar trijų nebus. Vieną sykį, kitą sykį, kol galų gale, paimu ir moku tuos pinigus. Kai jau matau, kad paskutinį kartą nebe: "nenori, neimk, daugiau aš tau neduosiu". Už keturis, dar pamenu. Ar baltinius, ar palta pirksi, užgrūs, uždės, "nespaudžia? ten tau gerai, viskas, labai gerai, tinka. Imk, čiupk". Tokios buvo jo ??? Jie norėdavo, kad patrauklumą turėtų žmogus, skaitos, kad prekę parduot, pirkt, pardavėja. Daug jam būdavo. Toks Šneideris žydas buvo, su mano tėvuku labai gerai jie sugyveno. Būdavo, tenai kaip parduotuvę turėjo: cementą, anglius, žibala, kuo... Iš stoties atveždavo, tai: "Tamošaiti, važiuojam, sako, ant uždarbio." Ir važiuodavo, veždavo visokias ten lentas, perdirbdavo. Žydellis Šneideris, kaip jis buvo geras

žmogus, nežinau, mūsų kaimynas, toks labai geras žmogus buvo. Toks žitlyvas, padėti kam, paprašys kas nors, žemės turėjo. Ant tos žemės atvaryk karves, tai paganydavau karves, atveš man saldainių visuomet, jau visuomet: "tu man pažiūrėk, kad neįeitų kokie vaikai į daržinę, kad neišplėštų, neišneštų ko nors".

- Savi jau buvot.

Answer: - Toks sąžiningas toksai, labai geras žydėlis buvo. Kai aš pamačiau, kad anuos, skaitos.. Kai juos nuvarė, ten namas baltas toks buvo, gal jis ir šnekėjo, anas, kur vedė šaudyt, tai aš pamačiau per langą. Su švogeriu pasibučiavo jie kartu -- Šneideris, man taip gaila paliko jo. To žydėlio Šneiderio. Kaži ko jie šnekėjo tarp savęs.

9:09

- Tai tas Šneideris buvo su švogeriu?

Answer: - Su švogeriu. Švogėris turėjo stiklo parduotuvę. Indų ten, stiklų visokių, tas turėjo parduotuvę. Taip parduotuvės su visokiom prekėm, o tas turėjo indus, stiklų ten, lėkštės visokios. Skaitos, visokių ten prekių, nemaisto prekybos. Jis turėjo geležies, žibalo, gazolio tenai, na, visokių tenai va tokių turėjo tas. Švogėris, skaitos, buvo ir gyveno kartu, buvo. Tokie buvo jie. Prekybą valdė.

- Tai čia jie bučiavosi prieš sušaudymą?

Answer: - Aha, pasibučiavo prieš šaudymą, kai atvežė. Ten, netoli čia toks namas buvo, prie to namo jie išlaipino, išlaipino. Jie vežė ar po septyniolika, ar po kiek tų, į mašiną sulaipina, susodindavo ir atveždavo. Pagal čia... Pagal tą namą, tai liepdavo išsirengti, na, jie išlipdavo ir... Jiems pasakė, kad vežam ant darbu, į mišką darbus dirbti, reikia pasiimti paduškytes, paduškas, drabužius dar šiltus, ar ko, visokio šiltesnio. Kaip reikėjo, išėjo jie vargšai, sustojo -- visai kitaip pasielgė. Išvarydavo iš mašinos, paskui varydavo prie duobės. Buvo čia tokių, buvo daug.

- O tai iš kur jūs žinot, kad jiems buvo pasakyta, kad pasiimtų paduškytes, kad jie miške dirbs?

Answer: - Tai ten jie patys sakė, tie ten... skaitos, kiti. Žmonos sakė, pačios žmonos sakė, pasiimkit, viskas. Žmonos ir dėjo jiems, o jie getan ar kur buvo suvaryti, uždaryti, palaidi nebuvo. Žmonoms pasakė, kad įsidėtų visus tuos, aprangą, ten viską, niekur neveš, ant darbu veš. Ant darbu veš, sako, reiks gal nakvot ar kur, reiks apsirengti ir gulėti. Taip ir žinojo. Taip jiems ir pranešė.

- Jūs paskui pasikalbėjot su jo žmona?

Answer: - Paskui pasikalbėjom. Dar su žmona... mano tėvukas... Tas, skaitos, tas... seniūnija kur buvo, tai varydavo pastotes. Tai penkias -- tas pastatas -- vežė tas visas žmonas į Žagarę. Suvarė, pasakė

varyti... Seniūnas atėidavo ir pats pasakydavo, kad čia ir čia reikia važiuoti, ir turėdavo važiuoti visą laiką. Nei užmokėdavo niekas, turėdavom važiuoti. Ten dvi, tris, keturias ar penkias pastotes paėmė ir vežė: sukrovė tas žydelkas ir išvežė į Žagarę, į ten, skaitos, ir pašnekėjo tenai.

- Tai čia jūs važiavot su pastote?

Answer: - Ne, nevažiavau, tėvukas važiavo, aš nevažiavau, tik sakė, kad vežė tenai į Žagarę. Aš, kaip vaikas buvau, tėvukas senas žmogus buvo, tai jis vežė. Vienas tenai irgi, sušaudė tenai, skaitos, šnekėjo, kad šaudė. Kada sušaudė, nežinau. Tik girdėjau, kad šnekėjo. Žmonės šnekėjo mieste, skaitos, nebėra jau, žydelkas tas sušaudė. 12:55

- Sakykite, tai kaip jūs pakliuvot prie to šaudymo?

Answer: - Prie šaudymo to? Vieną dieną buvo... Atėjo seniūnas ir sako, pasiimkite kastuvus ir eikite duobę kasti. "Tai kam čia, sakom, duobę kasti?", tai sako, "snariadam reikia kavoti". Pasiėmėm tuos įrankius ir išėjome kasti. Surinkome vyrus ten. Kiek ten kasėm? Negaliu pasakyti: kokie penki--šeši, gal daugiau, kiek ten kasėm. Paskui gal prieš pietus, pakasėm, eisime --buvome nevalgę ir ejome namo, pavalgysime ir nieko. Parėjome namo ir sakome, "ant rytojaus eisime" Kur mes dar eisime ant rytojaus! Bet seniūnas pamatė tą neiškastą duobę: "sakiau, kad

eitut kasti, ko neinat" -- pas mane sako atėjėš. Ir pradėjom ten, radau jau kelis žmones, nežinau, buvo keli žmonės. Paskui buvo turgaus diena, negaliu pasakyti, kokia diena buvo, tai važiavo žmona ir vyras. Ta žmona padavė arklius, o tuos -- įrankius surinko -- ir į duobę kasti! Pamaino, skaitos, tuos vyrus. Tai vieni kasam, kiti ????. Gal sakom: "tiem šnaradms?" Kiti jau turėjo, kaip senesni žmonės...

"Kaži kur ten šnaradai?"

"Nesuprantat, sakom, kiti šnaradai čia bus, šnaradai -- čia sušaudys, žmones čia sušaudys". Na, kasėm, kasėm ten, buvo penkiolika--dvidešimt tiktai ilgio ta duobė, du pločio ir du gylio, ta duobė buvo. Viena sykį aš išlipau, iškasėm, paskui išlipau ir dar truputį pabuvau, kiti lipo, aš įlipau paskutinis, skaitos, kasti. "Greičiau, greičiau kasam". Gal reikėjo ten baigti kasti, ar ką ten? Aš žiūriu, kad šoku, šoku laukan, aš irgi ne, sako, šokit laukan, priėjėš dar tas, katras šaudė. Šokom laukan, aš toks mažesnis nebeiššoku, man padavė ranką ir sako. Aš žiūriu, kad apie duobę sustatyta jau žydų. Aš persigandau, po švarką... "Ko, sako, išsigandai, nebijok, nebijok, ko čia, sako, bijai". Toks buvo, ar Leistrimas, kas, dar buvo. Jis, aš dirbau geležinkely, jis dirbo, ir jis su tais žydais nesugyveno kažin kaip. Tai jis sako: "atėjo jiems dabar laikas". Jis yra išbėgęs į

užsieni -- gal rado, gal nerado, aš nežinau. Jis
suaugesnis už mane buvo, mat, aš buvau
aštuoniolikos tada metų jis turėjo, gal virš
dvidešimt metų, gal 25-26 metų, turbūt jo jau gyvo
nebėr. Aš bėgu, skaitos, bėgu, žiūriu, kad kiti jau
ant žemės ir išsirengę, kiti guli jau. Vienas
baltinius tuojau, toliau pabėgau ir pradėjo
šaudyti. Dar bėgsiu namo -- ten ant vietos stovėjo
jie: "niekur, sako, nebėkit, eikit į tą.. į tą
lazaunę", tą namą -- tokia lazaunė -- mūrinis --
"reiks užkasti". Duris uždarė, negalima iš jo
išeiti, reiks užkasti. Paskui, už kiek laiko, mes
dar pro langą žiūrėjom, atveža, pasižiūriu, atveža.
Dar toks Prolkis buvo -- ten buvo nuvedę prie tos
duobės, vairuotojas buvo, ir paleido. Kaip jį
paleido, tai toks kaip pamišęs, tai čia puola,
bučiuoja rankas, kojas tam, skaitos, tiems katras
dar žiūri, vandenio prašo, kas jau, skaitos, ligonį
paleido, sako, vairuotojas, neturim kuo vairuoti -
to, kam vairuoti. Vairuotojų trūksta, sako,
paleidom, veš namo.

- Tai jisai žydas buvo, tas vairuotojas?

Answer: - Žydas vairuotojas. Jie nuvežė nuo duobės,
ten duobės buvo, atgal, gražino ir paleido. 17:15

- O paskui kaip jam buvo? Išgyveno jisai?

- Gyveno, pagyveno, paskui sušaudė jį. Ar į Dėgšnį
(??), kažį kur nuvedė, kažį koks irgi, nežinau,

kiek ten laiko jis pabuvo, mat, liepė jam pačiam duobę išsikasti, ir medį apsikabinęs ten daužė rankas. Sako, ir sušaudė jį. Jis nenorėjo - šnekėjo lyg, dėmesio nekreipdavau, -- jis nenorėjo kasti duobės ar kitas prie tos duobės nėjo. Sako, vedė apsikabinęs, ar Skabeikis, nežinau. Katras... Ne Skabeikis, kaip jį, girdėjos, Budinas jį šaudęs... Sušaudę... O tu

šaudytojų aš nepažinau. Žinau, Skabeikiai tokie buvo. Vienas Skabeikis, tas atėjo, sako, dar žinau kokią duobę (???). Sako: "tai ko atėjai, ko nesušaudei". Ant lapuš??? (?) užsidėjo tokį lapą ant rankos, "žiūrėk, sako, mano rankos kruvinos". Tai sako, "kas tau sužeidė?" Sako, "kaip traukiau šitus šovinius, gilzė prakirto, nebegaliu dirbti". Taip pasakė. 18:30

- Tai čia Skabeikis.

Answer: - Aha, Skabeikis. Žinojau, du broliai ar trys -- jie buvo, mes nekreipėm... skaitos. Jau suaugę jie buvo, 30-40 metų -- tokie jau buvo.

- Vokiečių ten buvo prie šaudymo?

Answer: - Aš gerai negaliu pasakyti, tikrai. Man atrodo, kad vienas buvo tenai. Ar buvo? Negaliu gerai pasakyti. Kaip bėgau, nubėgau. Paskui už kiek laiko, ir, kaip jau šaudė tada, iššaudė, atėjo, sako: "einam". Aš einu atgal -- mes bėgom dar ant namų - "eikit prie duobės užkasti". Nuėjom prie

duobės, ten jau galas buvo biškį užkastas. Dar kitas nuėjęs, Jokimčius, tik žinau gerai, į subinę įrėmęs su koja batus movė tam.

- Nuo lavono?

Answer: - Nuo lavono. Ar buvot pas Jokimčių Antaną?

- Nebuvom.

Answer: - Tas irgi turbūt davinių niekam nedavė.

Jis Kuršėnų stoty gyvena. Tai tas ten. Paskui dar Spulginas. Ar nesakė apie batų traukimą?

- Sakė, sakė.

Answer: - Tai, sakė, ne Antanas, Dzidorius traukė.

- Dzidorius, tai kas toks?

Answer: - Tai jo brolis.

- Jokimčiaus brolis, ar ne?

Answer: Jokimčiaus brolis irgi. Tai tas sako, "Dzidorius traukė". Sakau, kad "aš mačiau kaip Antanas". Sako, "tu irgi nepameni". Movė, skaitos. Movė dar... Tai mes, kai užkasėm, tai ir parėjom. Pinigų ten buvo pridėta, prikimšta, skaitos, kibiras. Mačiau, tą čirvonų, drabužių dar kiti rinkos, dar toks Kubeckis rinkosi -- rinkosi drabužių, dar kiti, sakė, kostiumus. Dar žmona -- kolūkin kaip ėjo -- tai jis ant brigadininko buvo: tas Kubeckis, dar sakydavo: "o tu, sako, žydų pakalikas, žydams drabužius vilkai, ant paduškos guli dabar" -- šnekėjo. Tai tas, sako, kaip nešėsi, aš nemačiau gerai, turbūt pastebėjo, kad ant žydų

paduškos guli. O dabar, sako, -- sako, "dar čia kankini (?) ir spaudi prie darbo".

- Tai ką jis sakydavo?

Answer: - Nežinau. Žmona sakydavo, ką jis sakys. Gipsuodavosi, ir viskas. Drašiu tokių būdavo, aš tai, sako, nedraši buvau. Būdavo tokių drašiu, sako, mergų būdavo, tai, sako, kaip duoda garo jam, kibdavo žodžiais, užkapodavo jį, kirsdavo į akis.

- Tai jie buvo nurenęti, tie lavonai?

Answer:- Kaip?

- Nurenę jį prieš šaudymą?

Answer:- Buvo vieni basi, kiti nusirenę, o kiti nesirenę, kiti, matyt, nerenęti. Koks tikslas man būtų rengtis, matau taip ar taip, bet kaip aš galėčiau sugebėti nusirenęti, ant žemės dar gulėti. Mačiau tik, kad kiti vienais baltiniais, apatiniais... Baltiniais mat nusirenęti... Čia, kur buvo, tas... pagal tą, kur atveždavo su mašina -- Čia negalėjo prie duobės privažiuoti. Ten kelio nebūdavo, kur tamsta važiuot. Važiuot, kur ten yra girininkija, rodė gal Spulginas. Ir toj girininkijoje buvo ten namas, ir į tą namą atveždavo, ten išlaipindavo ir, skaitos, tada varydavo per mišką, ten taku tokiu varydavu.

- Tai ir jūs ten buvot?

Answer: Buvom mes tam namely, skaitos, kur girininkija - tam name. Ten, kur išlaipindavo,

skaitos, mes buvom uždaryti, laukėm kol sušaudys, kad eitume užkasti. Ten mes buvom.

- Tai jūs ir matydavot, kaip juos atveždavo?

Answer: Matydavom, kada atveždavo, išlaipindavo ir kaip jie su drabužiais -- kitas pasidėdavo, pamesdavo, ten viskas... Padėdavo, skaitos, didesnius, storesnius drabužius. Matydavau.

- Reiškia, storesnius drabužius pasidėdavo prie šito namo.

Answer: - Aha. Prie to namo didesnius. Vienais, vienais... vienais kostiumais, vienais švarkukais. Vienais švarkais, kostiumais atvarydavo. Tų drabužių irgi čia buvo daug, matyt, buvo ir patalynės pasidėta, ir paltų buvo, ir kas ten... Tenai, kai nueidavo, tai su batais, su kostiumais, viskas. Jie gal liepdavo išrengti, gal sakydavo, "ten drabužiuose tų pinigų yra, gal aukso turi." Dėl to turbūt jiems liepdavo nusirengti. Mano manymu, tai taip buvo.

- Tai buvo drabužių dvi krūvos. Viena krūva prie tos girininkijos, čia, kur juos atveždavo?

Answer: Aha.

- O kita buvo prie duobės?

Answer: O kita prie žolės tos, prie duobės, ten būdavo. Kai jie išsirengdavo ten ir mesdavo, ten būdavo. Tie, skaitos, viršutiniai patys, stori buvo pagal girininkiją, kur atveždavo, o kiti, kur

nuvarydavo tenai šaudyti, ten buvo jau plonesni drabužiai: kelnės ten, švarkas. 23:45

- Na, o kaip tie žydai lipo iš mašinos, ar nesipriešino?

Answer: Kad nepriešindavosi, gerai negaliu pasakyti. Kitą sykį žiūrėjau, kitą sykį taip, ne... gaila būdavo tą žiūrėt. Nesuprasi: iššoko, lipo, lipo, ir viskas. Pasakydavo, kad lipkit lauk, lauk, ir jau suprato viską.

- Jau jie žinojo.

Answer: Žinojo. Tai aišku, žinojo. Taigi girdėt buvo. Girdėt buvo. Mama dar mano amžinatilsį, ten toliau buvo, čia netoli kokios ganyklos, ėjo karvę pasimelžti, tai kulkos lakstė, ėjo. Ten medžių buvo tokių, kai mes tas duobes užkasėm, tai medžiai aptaš... iššaudyti buvo. Ten alksniai tokie buvo stori, aptaškyti. Dar tikrai -- aš nepasakiau, kaip atėjo tada, kai buvom uždaryti, jie atėjo ir sako, "gal kas, sako, savanoriai eisite prie duobės?" "Ten patvarkyti reikia, sako, kaip šaudys, tai patvarkyti reikia duobę". Jokimčius... Daugiau... Jokimčių tai gerai pažinojau. Jie tryse ėjo, kokius tris vyrus atvedė tenai. Tai Jokimčius tuos batus ir traukė tada. Tai sakė, "reikės patvarkyti tenai".

- Tai Jokimčius buvo savanoris?

Answer: Savanoris. Ir dar vienas toks savanoris pas

jį buvo. O tas sako, na ir gerai, gal nepasakysiu. Aš toksai jau buvau truputį lėtas, kaip sakant, nelabai ukvatijaus nieko, nei žiūrėti... 25:29

- Tai savanoris kuris Jakimčius buvo: Antanas ar Dzidorius?

Answer: Antanas. Kad sako, Dzidorius irgi movės, Spulginas sakė, kad batus, sako Dzidorius. Sako, "aš mačiau, kad batus Dzidorius" -- tas:

"Antanas". Tai jis nesakė apie tą Antaną nieko?

Sakė, Jakimčius. Sakė, kad Jakimčius movė batus.

- Tai čia palaukit, tai čia jisai pasakojo, kad tuo metu jau jūs užkasinėjot, ar ne, kai jisai ėjo tų batų paimti.

Answer: Aha, kai movė batus, kaip mes kasėm, kai užkasinėjom.

- Užkasinėjot.

Answer: Aha. Čia jau, matot, ėjom kasti, kasėm, ten tas traukė tada tiktai.

- Tai žemėm apipylė.

Answer: Aha. Skaitos, jau buvo neužpilta dar, kitur buvo užpilta, kitur dar neužpilta buvo. Kur buvo matyt, ten traukė tuos batus.

- Užsilipęs ant lavono?

Answer: Ant lavono užsilipęs. Dar juokės, kiti sakydavo, "tarpkojin kojas įkiš, nenumaus tų batų".

Tie batai, žinau, chromuoti (?) tokie buvo. Labai geri batai -- tas traukė žemyn nuo lavono. Dar sakiau: kitą sykį ėjo, tai sakiau, "kaip tau negėda traukti ten nuo jų batus". "Na, kam jam reikalingi tenai, nebereikia jam, o aš turėsiu kuo apsiauti." Ir jis nešiojo. Dar kiti sakydavo, "o, nešioji žydų batus", sako. "Žudikai, -- sako, ir tu toks pats".
- Na, gerai, Na, o iš tų daiktų, kur žuvo žydų nužudytų daiktai sukrauti krūvose, iš tų daiktų ėmė kas nors?

Answer: Kad ten susikrovė mūsiškiai, darbininkai. Kad aš nežinau, kad... Toks Kubeckis, sakau, kad ėmė ten padušką, sakė, ėmė, ką ten dar ėmė. Ėmė kiti ten, aš tai neėmiau nieko, kiti ėmė. Ar liepė pasiimti tenai, kas norėjo? Dauguma tai neėmė. Nė vieno tokio, kur, kaip sakant, neišauklėti, netikę žmonės, skaitos, nesiskaito su gyvybe nei savo, nei kito. 27:40

- Tai jūs kasėt dvi dienas, reiškia, kai jau reikėjo iškasti tą duobę.

Answer: Aha, 2 dienas. Viena dieną pakasėm truputį, paskui kai jau niekas nieko neužlaužė, o vokietis pasakė "būtinai". Tada jau, matyt, jie sutarė, kad tokią ir tokią valandą reikia vežti šaudyti, o dar duobė negatava, tada jau jie galvojo, kad ją pirmą dieną iškasė. Kai sužinojo, kad dar nekasta, tada jau užpuolė visus, ėmė daugiau žmonių nuo keliuko.

O kieta buvo, tenai molis toks kietas kasti!

- O kas jus ištraukė iš duobės, kada jau jūs baigėt kasti?

Answer: Tai sakau, tas Leistrimas, šovinių... šoviniai, žiūrau, apsikarstęs, apsivaręs šitaip, aplinkui buvo, apsijuosęs. Ar girtas turbūt buvo, tikriausiai davė išgerti jiems.

- Na, o tie baltaraiščiai girti buvo?

Answer: Nežinau, turbūt girti buvo. Turbūt girti. Be gėrimo ten, aišku, neapsėjo. Gal girtiėjo.

- Dar kokius pažįstamus žydus matėt išlipančius iš tų mašinų?

Answer: Kad aš daugiau negaliu pasakyti, aš nepažinau daugiau žydelių tų, žinot, negaliu... Aš nepažindavau ten.

- Bet buvo tiktai kuršėniškiai?

Answer: Kuršėniškiai buvo tiktai. Ir antra pusė -- aš gerai negaliu pasakyti. Kaip žinoma, aš buvau jaunas, kaip dabartiniu laiku, tada ??? visur išeini, o tada prie tėvuko gyvenau, karves ganiau, skaitos, o taip dirbdavau, niekur neišeidavau. Kai sekmadienį išeisi tenai į bažnyčią, nueisi, bus pareit vėlek savo darbų. Nelakstydavau, kaip dabar visur laksto, kieme, visur pilna, visur darbus nedirba, o tada reikėjo savo žemę žiūrėti, gabaliuką, ką, kad senesni žmonės -- tėvams viską pristatydavau, maistą, ko reikėdavo nupirkt.

- Kas tie žydai buvo, kur nušauti tą dieną buvo? Vyrai, moterys, vaikai, seniai? Kokio amžiaus, ar vyrai, ar moterys?

Answer: Čia, čia moterų nebuvo, niekas nešaudė, tik vienus vyrus. Vieni vyrai. Moteris šaudė Žagarėje, į Žagarę vežė. 29:56

- Čia buvo tiktai vyrai.

Answer: Čia vien vyrai buvo. Visi suaugę vyra. Dar toks vienas... Dar gal koks buvo vienas, toks jaunas sūnus, bajavas, aukštas. Kaip tamsta aukštumo buvo toks. Tik jis turėjo dar... Sako, nepilnametis. Metų -- kaip jie skaito...

- Tai jį paėmė kaip aukštaūgį?

Answer:- Jo. Tai čia jauniausias, sako, jaunas, jo negalima šaudyti.

- Na, o paskui, sakykit, kada jau jus išvarė, kada jau baigėsi šaudymas, jus išvarė užkasinėti. Taip?

Answer: Aha.

- Jūs į duobę pasižiūrėjot?

Answer: Pažiūrėjom.

- Jie duobėj buvo sutvarkyti ar taip tiktai sumesti?

Answer: Buvo aptvarkyti maždaug lygiai taip, ar žemės užpilta...

- Jau buvo truputį žemės užpilta, kai priėjot.

Answer: Aha. Buvo iškryžiuota taip irgi, nebuvo taip sutvarkyta. Jie galvojo gal, kad nepareis, kad

sukryžiuota bus. Kiek jų ten buvo: ar 170, ar 180, kiek jų? Tamsta jau daugiau žinot, gal jau duomenis esat ??? . Žinau, kad septyniolika ar aštuoniolika mašinų, tik žinau gerai, kad po septyniolika į mašiną pakraudavo.

- Septyniolika.

Answer: Sako, kad septyniolika ar aštuoniolika reisų buvo.

- Ir visus vežiojo tas žydas vienas.

Answer: Aha.

- O kada jį ten privedė parodyt, ar pradžioj, ar gale šaudymo?

Answer: Ką parodyt?

- Na, tą žyda, šoferį privedė prie duobės?

Answer: Tą žyda irgi nuvežė šaudyti. Na, kas jam.. Pagal duobę, kai nuvežė, gal per vidurį kokį buvo. Kiek ten to laiko, gal pusę buvo iššaudę, gal ne, ir pasakė, kad: "jo negalima šaudyt. Jis yra vairuotojas, reikalingas jis yra, jį reikia paleisti, gražinti namo". Ir atvedė į tą vietą, kur juos šaudyti, skaitos, kur išlaipino pirmą sykį. Ir jis paliko nei šioks, nei toks, čia puola, čia vėl. Kai pamatė tokį momentą jis, žmogus, skaitos, savaime toksai jau paliko, kaip pamišęs žmogus. Nebepaleido -- kai atvažiavo ta mašina ir išvežė į miestą. Ir kur jį ten paliko? Jis vairavo, vairuotojas, sako. Tų vairuotojų anksčiau nebuvo

tada, sako, "jis reikalingas, negalima jį šaudyti."
Už kiek laiko, negaliu pasakyti, neprisimenu, už
kiek laiko paskui sušaudė. Deksnėje dar čia liepė
išsikasti duobę. Šnekėjo žmonės, katrie pažįsta,
sako: "sušaudė". Dar jam pačiam liepė išsikasti ir,
sako, sušaudė jį patį. Kaimynas ten buvo atėjęs pas
mano tėvuką -- taip pasakojo, šnekėjo.

- Dar sakykit, va šita duobė, kaip jau jūs po
šaudymo priėjot prie duobės, kiek aukštai buvo
viršutiniai lavonai?

Answer: Gerai negaliu pasakyti taip, neprisimenu.

- Giliai ar negiliai.

Answer: Na, buvo, daugiau kaip pusė, musėt, buvo
tos duobės, man atrodo. Na, jau pusė duobės dar
buvo, metras dar buvo. 33:23

- Ar gyvų buvo tada ten, duobėj gulinčių?

Answer: Ką ten gali žinoti. Dar... Kiti sako, kad dar
dejavo, katrie pirmutiniai, kaip kasė, užkasė.

- Dar užkasė dejuojančius.

Answer: Aha. Kiti sakė: "dar dejavo" -- katri dar
pirmieji kasė tie, kurie prie duobės, kai buvo. Aš
atėjau, tai dar buvo gal kitas buvo neužkastas,
skaitos, tas kur traukė batus.

- Tai tam gale jau nebebuvo gyvų?

Answer: Nebuvo.

- O pribaignėjant, matėt, kad pribaignėtu?

Answer: Nemačiau. Aš nepastebėjau. Gal katras?

Nepamenu, ir atrodo, kad...

- Klausykit, kokie ten dar daiktai buvo? Drabužiai buvo krūvoj, taip, sumesti?

Answer:- Na, kad daugiau nekokių daiktų, aš negaliu pasakyti. Kokie ten buvo, maistas sudėtas, tašių tokių buvo kažkokios, tos kokios... Mezginiai kokie tai...

- Atskirai maistas buvo sudėtas.

Answer: Tai kartu sumestas, kai jie metė ir pametė. Kai reikėjo įsidėti maistą, tai įsidėjo tas visokias... čemodaniukus, tašes. Čemodanai buvo sudėti -- ten maistas buvo, ar kas buvo. Kas ten buvo. Kai aš jau nėjau ten, nieko neėmiau, nežiūrėjau, neįdomu man buvo niekas.

- Matėt kibirą tą su pinigais?

Answer:- Mačiau kibirą... Kad kibirai pridėti ligi lankų, kad pinigų pridėta, tą červoncu.

- Na, o visokie žiedai auksiniai, ten laikrodžiai?

Answer: Kažin, nežinau, ar jie turėjo, gal? Turbūt liko, kai juos... kai rengės, gal žiūrėjo ten... Kaip išsirengę buvo -- vienais baltiniais. Gal liko... Padėti, sumesti -- ten gal tuos laikrodžius, žiedus, man atrodo, kad ten. Ten, kaip buvo, dar kiti šnekėjo, kad paskui buvo, už kiek laiko, už metų, už pusės metų, kaip buvo, atkasta ta Gaudžių duobė. Gal žinojo kas, kas kur yra, ar aukso kur yra, turėjo, gal atkasė. Gal katras jau pastebėjo,

katrie nebuvo išsirengę - ne, nusirengęs nebuvo kitas, buvo su drabužiais, nerengęs. Tokia ta naujiena buvo. 36:00

Technical talk

- Tai dabar tą šaudymo dieną tai jus iš namų paėmė?

Answer: Taip, iš namų.

- Kas atėjo paimti?

Answer:- Seniūnas.

- Kaip seniūno pavardė buvo?

Answer:- Jakštavičius. Seniūnas ant to viso Gaudžių kaimo, kas reikėjo, buvo kaip pirmininkas, įsakymus duodavo. Ko reikia, padvados kokios pavaryt, ar kur žmogų pavaryt, ar čia padirbt. Iš Kuršėnų seniūnijos tos, vykdomos. Skaitos, įsakymus davė seniūnas, seniūnas turėjo duoti žmonėms, skaitos, padvadą pavaryti, išvežti, parvežti, ar maistą, ar malkų, ar ko tenai. Matai, kai žydelkas išvežti reikėjo, davė įsakymą, čia taip pat reikėjo padvadų išvežti, toks įsakymas buvo, tokia tvarka buvo.

- Na, ir jis atėjo, liepė, kad jūs eitumėt ten ir ten. Liepė eiti, ir turi eiti, nieko nepasporisi.

Answer: Liepė, eisi neisi, pasakė ir turėjo eiti, ir niekas nepasisporindavo niekad. Pasakė čia padėti, čia važiuoti, čia padirbti -- turėjai eiti, nepasporisi.

- Kelinta valanda buvo maždaug, kai jis atėjo? Jūs miegojot, ar jau nemiegojot?

Answer:- Kaip?

- Kai jisai atėjo jau varyti jūsų kasti.

Answer: Ai, dienos laike buvo, gal kokia dešimta valanda galėjo būti, negaliu pasakyti. Prieš pietus, dar žinau. Dar mes kiek padirbom, sakom, "ant pietų, reikia pavalgyti, mes valgyt norim". "Na, sako, dar prižiūrėjo, rodos, kas, na, eikit, sako, tik ateikit, jei neateisit, sako, rytoj reikės pabaigti." Mes ant rytojaus neiti nėjom. O kai reikėjo, atėjo varyti.

- Tai čia antrą dieną atėjo varyti.

Answer: Antrą dieną, o pirmą dieną mesėjom ir išėjom.

- Na, o antrą dieną... tai antrą dieną buvo ta šaudymo diena.

Answer: Taip.

- Kelintą valandą išvarė antrą dieną kasti?

Answer: Antrą dieną išvarė, anksti buvo. Musėt kokia buvo, negaliu gerai pasakyti, kokia aštunta valanda galėjo būti turbūt. Kad buvo... Žinau, kad anksti buvo. Ką tik buvom pusryčius pavalgę... ??

- Ir kiek laiko kasėt antrą dieną? Man įdomu, matot, aš klausiu tamstos dėl to, kada jau pradėjo tuos žydus vežti. Kada atvežė pirmus žydus, man įdomu. Kiek laiko jūs spėjot pakasti iki to laiko?

Answer: Tai gal kokį porą valandų kasėm, daugiau nekasėm. Iki kokios dešimtos valandos. Mat, tada į turgų važiavo, kai į turgų važiavo, tai dar liepė, skaitos... į turgų kai važiavo, tai buvo kokia dešimta valanda, kas... Paskui vienuolikta valanda pradėjo šaudyti. Mes, ten daug žmonių, kokie penkiolika žmonių, kokie 15. Daug dabar išmirusių yra, kur kasė. Jau tokių nebėr. Senesni buvo, senesnės laidos.

- Kiek laiko, sakykit, jūs kasėt tą duobę?

Answer: Antrą dieną?

- Antrą dieną. Porą valandų?

Answer: - Gal kokį porą valandų, daugiau nekasėm.

Negaliu... 3:5

- O paskui pats šaudymas kiek laiko truko?

Answer: Užkasti?

- Ne, ne, šaudymas kiek laiko truko? Kiek laiko jie šaudė? Jūs toj baltoj prasėdėjot...

Answer: Nu kasėm... gal kokias keturias, gal daugiau, valandas išėjo, man atrodo. Aš gerai negaliu pasakyti. Daugiau, gal keturias-penkas valandas. Matai, pietūs buvo -- jau juos šaudė. Aš taip sprendžiu, kad mamaėjo pietums karves melžti -- per pietus, skaitos, melžti buvo, kiek ten buvo, gal dvylikta valanda, ar kas. Tai dvylikta valanda jau šaudymas. Šaudė jau prieš dvylikta valanda. Šaudė jau iki kokių trijų -- gal keturias-penkas

valandas. Kad tik mašina atvažiuoja, suveža... O kiek tų mašinų, rodos, ar viena vežė? Iškraudavo, vėl ta pati, rodos, važiuodavo. Tų vairuotojų tada nebuvo, gal mašinų neturėjo, negaliu pasakyti gerai, gal jie užtruko. Jau antra, dabar toks laikas -- toks amžius, negaliu gerai pasakyti. Tiksliai pasakyti gali, gal netiksliai, kaip aš sakau, dauguma kokių, neprisimenu. Žinau, kai jaunesnis buvau tada, tokių metų, dabar jau virš septyniasdešimt su viršum metų. Tada buvau aštuoniolikos, tokio amžiaus, tokio laiko -- jau viskas išgaravę yra. 5:20

- Na, o kada jau baigėt užkasinėti viską?

Answer: Baigėm užkasinėti, ten sako, "galit eiti namo, dabar eikit namo. Ir išėjo, ten ėjom, ėjom visi, nuėjom tada. Dar buvau pasidėjęs ar švarka, ar drabužį buvau palikęs ten, skaitos, pasiėmiau drabužį tą.

- Tai kas ten vadovavo tiems darbininkams?

Answer: Gerai negaliu dabar pasakyti. Turbūt tas baltaraištis vadovavo, turbūt kad tas vadovavo, atrodo. Seniūnas nebevadovavo, baltaraištis vadovavo.

- O vokiečių ten buvo?

Answer: Man rodos, kad buvo. Mačiau vienas kad, rodos, buvo. Aš nepamenu. Aš nepamenu, kad ten buvo ar nebuvo.

- Spulginas sakė, kad lyg ir du buvo.

Answer: Sakau, kad du. Atrodo, kad vienas ar du buvo.

- Ką vokiečiai darė?

Answer: Negaliu pasakyti čia aš. Gal aš nepastebėjau. Jie ten stovėjo prie duobės tada. Nu tada iš karto mes jauėjom -- prie duobės kad jau nieko tenai nedarė. Kad būtum stovėję prie duobės, tada būtum matę jau tenai, skaitos, ką ten darė, ką dalyvavo, ką šnekėjo. Kad mes nestovėjom -- išlipom, nuėjom. Tuo momentu niekas tenai ir negalėjo pastebėti girdėti, matyti, ten jų...

- Kelinta valanda maždaug buvo, kada jau tas kapas buvo užkastas, viskas sutvarkyta? Kada jau jūs pabaigėt darbą?

Answer: Galėjo gal ketvirta-penkta valanda būti panašiai, galėjo tame tarpe būti. Čia šaudė, kol užkasėm, kol ką. Tai į vakarą buvo, gal keturios penkios valandos, gal daugiau, tame tarpe gal jau buvo šešios. Negaliu gerai pasakyti.

- Kaip tas kapas atrodė, kai jūs jį užkasėt?

Answer: Tai sumetėm žemėm, ir viskas, taip buvo. Kauburys... Kauburin buvo supilta, ir viskas.

- Kauburio nelyginot, netrypėt?

Answer: Netrypėm.

- Neliepė užlyginti?

Answer: Ne, metėm, sumetėm. 7:37

- Tai tas kauburys paskui ir būdavo. Jūs ten

nueidavot į tą vietą pasižiūrėti?

Answer: Nueidavom. Eidavom ten uogų, ar taip užeidavom, tankiai užeidavom pasižiūrėti, kas ten yra. Pradėjo paskui tvarkyti, biškį ten tvorą tverti, ar ką. Liepė gėlių atnešti, padėti. Būdavo padėta jau.

- Dar noriu paklausti, kaip tie baltaraiščiai buvo apsirengę? Jie buvo kokie uniformuoti?

Answer: Civiliai buvo apsirengę. Aš žinau, čia vienas netoli kaimynas ten buvo, tai civiliai jis buvo, civiliškai. Jis irgi prižiūrėjo dar, tai gavo jis 25 metus -- ant tų šaudymo stovėjo. Jis prie to šaudymo nedalyvavo. O mane dar kvietė įrodyti per teismą, ar jisai stovėjo, prie žydų dalyvavo. Tas su ginklu, su šautuvu per mūsų kiemą, kur aš gyvenau, praeidavo. O ar jis šaudė, nešaudė? Tai teismas buvo, jam 25 metus buvo nuteisę.

- Tai kas čia toks?

Answer: Pluskus toksai.

- Pluskus.

Answer: Aha. Anksčiau buvo, ??? buvo jo ta žemė. Aerodromą paskui ten darė, tai jam čia atidavė to žydo ūkį, kur dabar yra, Šneiderio, to ūkį. To Šneiderio ūkį gal rodė Spulginas?

-Aha.

Answer: Šneiderio tą ūkį atidavė tam Pluskui.

Atseit, buvo irgi toksai baltaraištis.

- Kas toksai?

Answer: Baltaraištis.

- Kaip pavardė?

Answer: Pliuskus. Pliuskus Ignas. Ten buvo gavęs 25 metus, aš buvau teisme liudininkas, ar jis buvo, aš pasakiau, kaip buvo. Ėjo ir viskas, aš nežinau, ar jis šaudė, nešaudė, aš nemačiau, kur jisai dalyvavo. Tai 25 metus buvo gavęs, tai dešimt metų, rodos, išbuvo daugiau jis. Šnekėjo kiti, kad matė kaimynai, kad jis vaikščiojo Šiauliuose, į turgų atvažiuodavo, Kaziukuos (?) tenai, gyveno tenai išvažiuavęs. Čia už Šiaulių.

- Tai jisai buvo iš to jūsų kaimo, iš Grižų?

Answer: Aha.

- Kaip ten kaimas vadinasi, Grižai?

Answer: Gaudžiai. 9:45

- Gaudžiai? Kaip susirinko tie visai baltaraiščiai, sakykit? Iš viso, kaip jie susiorganizavo? Kada jau jūs pamatėt, kad yra tie baltaraiščiai, kada jūs pamatėt pirmą baltaraištį?

Answer: Aš pirmą pamačiau, kai mane už rankos paėmęs traukė. Tada tą pamačiau tiktai, o daugiau žiūriu, kad jau jų būrys būriuojasi tenai. Kaip jis, kaip sakant, pamišęs, išsigandęs, aš bėgau, nubėgau, o jie tenai: "nebijok, ko čia bijai, nebijok, nebijok."

- Tai jūs pamatėt juos šaudymo dieną?

Answer: Aha, šaudymo dieną.

- Anksčiau kad jie vaikščiotų ten su šautuvais, kaip nors ten po kaimą ar po Kuršėnus, taip nematydavot?

Answer: Nematydavau. Kaip aš neidavau, taip ??? nematydavau.

- Na, tai va, dar klausiau, kaip jie buvo apsirengę. Dabar sakykit, ar jie buvo su kokiais gražesniais, švaresniais drabužiais, ar su paprastesniais apsirengę?

Answer: Su paprastais civiliais drabužiais, buvo paprastai apsirengę, visai paprasti drabužiai buvo.

- Išeiginiai buvo, kaip sekmadienį kad į bažnyčią eitų?

Answer: Ne. Paprasti drabužiai buvo. Ir, antra, negaliu pasakyti ??, nelabai buvo..

- Dabar sakykit, tie visi baltaraiščiai, kuriuos jūs pažįstat, ar jie daugiau buvo iš tokių mokytų žmonių, ar iš paprastų žmonių?

Answer: Tai iš paprastų žmonių buvo tiktai.

- Iš mokytų buvo kas nors? Mokytojas koks nors ten būtų? karininkų buvo tarp tų baltaraiščių?

Answer: Negaliu, negaliu tiksliai pasakyti, kaip aš jaunas dar toks vyras, ir... Kad būčiau suaugęs koks nors, būčiau turėjęs tenai praktikos, vaikščiojęs, kalbėjęs, o kad taip -- tai aš negaliu pasakyti.

Bendro neturėjau su jais ir negaliu pasakyti, kokie

jie buvo. Tas kaimynas vienas, kur buvo, tai paprastas žmogus, turėjo žemės ten, ar 20 hektarų žemės. Paprastas žmogelis buvo toks, mėgėjas išgert dar buvo. Žmoną tokią turėjo irgi,-- eidavo, eidavo, ??, kur išgerti. Žmona turėjo tris dukras, vargo, vargo ta žmonelė, bobelė tokia -- sudžiūvo, subuvo. 2:12:10

- Tai dabar, kai jūs užkasinėjot tą kapa, ką jie darė, kol jūs kasėt?

Answer: Jie stovėjo. Dar palikę buvo kiti. Ar du, ar trys stovėjo, tik prižiūrėjo.

- Ir jumis prižiūrėjo.

Answer: Prižiūrėjo, kad mes, skaitos, užkastum. Gal, kad neatsiranda... Gal ir mumis... Skaitos, gal galvojo, kad gali mumis (??) ateiti čia šaudyti... Gal dėl to jie dar prižiūrėjo. Kai jau užkasta, tai viskas jau sutvarkyta.

- Na, kaip jau baigėt užkasti, tai jūs kartu su jais grįžot?

Answer: Kartu grįžom.

- Ir jie grįžo.

Answer: Kartu grįžom. "Liuosi dabar" - kartu grįžti.

- Kaip jautėsi? Jie išgėrę buvo ar ne?

Answer: Atrodo, kad truputį kiti išgėrę buvo, kiti negėrę, kiti išgėrę buvo.

- Bet tokių kad taip svirduliuotų, nebuvo?

Answer: Nebuvo tokių , negali suprasti. Žinoma, kad jau turėjo visi, kad jau užgėrę visi. Šlitinėt, tai jau nešlitinėjau, bet taip jau buvo ant smagumo, ant drąsumo tiktai. Jau žinai, kai išgeria visuomet kožnas jau drasesnis yra, toksai jau galingesnis, skaitos. 2:13:16

- Gal dainavo?

Answer: Nedainavo. Turbūt nedainavo.

- Kokia jų nuotaika buvo?

Answer: Smagi nuotaika. Žinot, tokie ėjo, kurie jau, skaitos. Geras žmogus ten nėjo, tokion vieton, tokie lachudros, pijokai, valkatos, kur darbo nenorėjo dirbti. Va tokie, tokie ėjo ir tokie šaudė. Geras žmogus nebūtų nei to ginklo ėmęs, nei ėjęs šaudyti. Va tokie. Tokie ėjo.

- Na, tai dėl ko jie ėjo šaudyti?

Answer: Na, tai ėjo tada... Jie mokėjo, jie..

Skaitos, kaip dabar yra tokia policija, turbūt ir jie buvo tokie, prižiūrėti mieste, reikėjo, skaitos, tvarką daryti. Tai jie ir buvo tokie.

- Mokėjo jiems kokius nors pinigus?

Answer: Mokėjo atlyginimus. Aišku, mokėjo. Be atlyginimo kožnas neis. Valkatai, žinoma, turės apmokėti, kas. Neis jis.

- Įdomu, kiek galėjo būti jo atlyginimas. Gal žinot, kiek?

Answer: Nežinau tada. Kad tas, skaitos, tie

červoncai, tie rubliai, tos markės vertės neturėjo. Tos markės čia buvo tokios, tokios karo laiko markės -- tos be tikslo buvo, be vertės.

- Tai žiūrėkit. Tas Pluskus, pavyzdžiui, jisai gi gavo ūkį iš Šneiderio?

Answer: Jis gavo ūkį, už tai irėjo čia dalyvauti už tą, aišku.

- O kiti ką gavo?

Answer: Aš ne...Gal ir gavo ką nors, ar ūkį kur nors, ar ten ką nors, ar atlyginimą gera. Tas tai gavo tikrai čia, turėjo paskui toliau čia pakrašty žemės. Paskui, kai jau tuos žydus šaudė, tai tuo momentu vokiečiui įlindo. Jis ir dalyvavo, matyt, visi jie ir prisipažino, dėl to visgi 25 metus jam nebūtų siūlę, davę, už ką jau jis - už vaikščiojimą, už dalyvavimą ten. Jis jau šaudė, matyt, prisipažino, jeigu dėl to 25 metus, o paskui nespėjo atbūti (?), tai atliko tik 10 metų. Jau 25 metus vis tiek nebūtų davę už tą, negu jis prižiūrėjo tą.

- Ar jums nėra tekę girdėt, kad jie pasipasakotų savo įspūdžius. Kaip tas šaudymas vyko, ką jie darė, ką jie matė? Jų įspūdžiai, kažkokie tai, ar jums nėra tekę girdėt?

Answer: O tas vienas, tas Pluskus, kur buvo kaimynas, tai buvo kraučius tenai prie pat, kaimynas mano, ir aš buvau nunešęs kažį ką siūti

pas tą kriaučių. Ir jis atėjo. Sako, "o nusivalėm nuo brudų" -- taip pasakė, tas Pliuskus, taip, tą pasakė, tokį žodį. Dar tas kraučius sako: "tai čia nelabai tas gerai tamstai, sako, tai ką jūs, mane šiurpulys ėmė". Jis prie miško gyvena, ten netoli. Jis sako, mane šiurpulys ėmė, Dagys toks, buvo kraučius. Čia sako taip. Paskui žmogus nieko sakyt nesakė, tas kraučius. Tas tokį žodį pasakė. Toks patenkintas, smagus. Daugiau... Kitus, aš negaliu pasakyti. 16:35

- Bet jie čia gyveno, vaikščiojo po Kuršėnus. Jūs matydavot, susitikdavot tuos pačius, kurie ten šaudė paskui, karo metais, po karo. Kuršėnuose matydavot, susitikdavot.

Answer: Matydavom, nešnekėdavom, matydavom, pro šalį eisiu, praeisiu, kasm eidavo, jeigu eidavom, bet matydavom, kaip jie vaikščioja. Paskui atvažiuojant, kai važiavo jie -- kaip traukės, skaitos, karą.. į užsienį, pas mus tėvukas vis, su arkliu buvo atvažiavę, nakvojo ten daržinėje, alaus bačką pasidėję jie ten baliavojo, gėrė jie ten ar ką. Negaliu pasakyti, ar jie čia kuršėniečiai buvo, kažį ką girdėjau, jie ten šnekėjo. Dar kitą sykį ėjau pro šalį, -- "eik į šalį! ko čia, sako, valkiojies?, žinias renki?!" -- sakė taip. 17:27